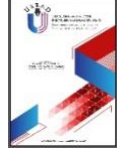

USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi -
International Journal of Social Sciences Academy, Yıl 2, Year
2, Sayı 4, Issue 4, Aralık 2020, December 2020.
e issn: 2687-2641

**KENTSEL AÇIK VE YEŞİL ALAN VARLIĞININ ESKİ VE YENİ
YERLEŞİM BÖLGELERİ ÜZERİNDEN OKUNMASI: EDİRNE ÖRNEĞİ**
THE READING OF URBAN OPEN AND GREEN AREA EXISTENCE ON THE
OLD AND NEW SETTLEMENTS: THE EXAMPLE OF EDİRNE

Rukiye Duygu ÇAY

Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı
Bölümü, Edirne/Türkiye.

Asst. Prof. Dr., Trakya University,
Faculty of Architecture, Department
of Landscape Architecture,
Edirne/Turkey.

rduygucay@trakya.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-9359-4028

Beste KARAKAYA AYTİN

Arş. Gör. Dr., Trakya Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı
Bölümü, Edirne/Türkiye.

Res. Asst. Dr., Trakya University,
Faculty of Architecture, Department
of Landscape Architecture,
Edirne/Turkey.

bestekarakaya@trakya.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-0213-8671

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.829912

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 23.11.2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 22.12.2020

Yayın Tarihi / Date Published: 20.12.2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Çay, R. D. & Karakaya Aytin, B.
(2020). Kentsel Açık ve Yeşil Alan Varlığının Eski ve Yeni Yerleşim Bölgeleri
Üzerinden Okunması: Edirne Örneği. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi
Dergisi* 2(4), 1084-1102.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Endüstrileşme, kırsal alanlardan kentlere olan göç gibi nedenlerle kentler hızlı ve plansız gelişmektedir. Bu gelişmeler ile birlikte kentler planlanırken yeşil alanların kent ekosistemine ve kentliye olan katkıları göz ardı edilerek konut açığının giderilmesi amacı ön plana çıkmış, kentler beton yığınları haline gelmiştir. Kentlerin yaşanabilir çevreler haline gelebilmesi için kentsel açık ve yeşil alanların kent içindeki dağılımları, bu alanların aktif bir şekilde kullanılabilmesi için gereken işlevsel ve estetik değerlere sahip olması, ulaşılabilir olması sistemli bir kentsel tasarım anlayışı içinde gelişme ile mümkündür. Kentlerde yaşanabilir çevreler oluşturabilmenin en önemli canlı dokularını oluşturan kentsel açık ve yeşil alanlar, çevre kirliliğinin etkisini azaltması, kent ve doğa arasında ekolojik dengeyi sağlaması, iklimi düzenlemeye yardımcı olması, bitki ve yaban hayatı için uygun habitat oluşturması gibi ekolojik işlevlerinin yanı sıra; kentli için rekreatif ve sosyal aktivitelerini gerçekleştirebileceği bir ortam hazırlaması gibi sosyal işlevleri yönünden kentler için çok önemlidir. Araştırma ana materyalini oluşturan Edirne; kentin gelişim süreci göz önünde bulundurularak eski ve yeni yerleşim bölgesi olarak iki kısımda incelenmiştir. Araştırmanın amacı birbirinden farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip bölgelerde yaşayan insanların yeşil alan kullanım özellikleri ve beklentileri arasındaki farklılıkları belirlemektir. Bu doğrultuda çalışma alanı olan 5 mahallede 195 katılımcı ile bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte bu bölgelerin nüfusu, mevcut açık ve yeşil alan büyüklükleri ile oranlanarak kişi başına düşen yeşil alan miktarları tespit edilmiştir ve bu veriler imar normları ile karşılaştırılmıştır. Yapılan anket çalışması ile eski ve yeni yerleşim bölgelerinde yer alan mevcut açık ve yeşil alan kullanımları istatistikî yöntemlerle analiz edilmiştir. Çalışma sonunda mahallelerin fiziksel yapısına bağlı olarak insanların yeşil alan kullanım alışkanlıklarının ve taleplerinin değiştiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Açık Alan, Yeşil Alan Yeterliliği, Kullanıcı Tercihleri, Kentsel Peyzaj

Abstract: Cities are developing rapidly and unplanned due to reasons such as industrialization and migration from rural areas to cities. With these developments, while planning the cities, the contribution of green spaces to the city ecosystem and the urbanites was ignored and the aim of eliminating the housing deficit came to the fore, and cities became concrete piles. In order for cities to become livable environments, the distribution of urban open and green areas within the city, having the functional and aesthetic values required for the active use of these areas, and their accessibility are possible with development in a systematic urban design approach. In addition to its ecological functions such as urban open and green areas, which constitute the most important living textures of creating habitable environments in cities, reducing the impact of environmental pollution, providing ecological balance between the city and nature, helping to regulate microclimate,

creating suitable habitat for plants and wildlife; it is very important for cities in terms of social functions such as preparing an environment where the city dwellers can perform their recreational and social activities. Edirne, which constitutes the main material of the research, has been examined in two parts as the old and new residential areas, considering the development process of the city. The aim of the study is to determine the differences between green space usage characteristics and expectations of people living in regions with different socio-economic characteristics. Accordingly, a survey was conducted with 195 participants in 5 neighborhoods that are the study area. In addition, the population of these regions was compared with the current open and green area sizes and the amount of green areas per person was determined and these data were compared with the zoning norms. The use of open and green areas in the old and new residential areas was analyzed with statistical methods with the conducted survey. At the end of the study, it was observed that green space usage habits and demands of people changed depending on the physical structure of the neighbourhoods.

Keywords: Urban Open Space, Green Space Adequacy, User Preferences, Urban Landscape

GİRİŞ

Kentler endüstri devrimi ile birlikte fiziksel ve fonksiyonel açıdan değişim ve dönüşüme uğramıştır. Endüstrileşme ile birlikte kentlerde yaşanan nüfus artışı, konut gereksinimini arttırmış ve kentler plansız gelişerek doğadan kopuk beton yığınlarına dönüşmüşlerdir. Ayrıca bu durum kentli için de sosyal ve kültürel açıdan yetersiz çevrelerin oluşmasına neden olmuştur. Plansız kentleşmenin etkisiyle ortaya çıkan bu sorunların azaltılmasında açık ve yeşil alanlar büyük rol oynamaktadır. Açık ve yeşil alanlar kentlerdeki yapı yoğunluğuna karşı bir denge oluşturarak kent ekolojisine katkı sağlamasının yanı sıra kentlinin rekreasyon ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır

Kente ve kentliye ekolojik, kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan birçok katkısı olan açık ve yeşil alanlar kent yaşamında önemli yere sahip kamusal mekanlardır. Parklar ve kent içindeki diğer açık alanlar hava kalitesinin korunması, rekreasyon olanağı sağlaması ve kentin estetik değerinin artırılması gibi pek çok yararı ile kentlerdeki yaşam kalitesini ve ekonomisini geliştirmektedir (Nowak ve McPherson, 1993). Kentsel çevrelerin mekânsal ve işlevsel bir parçası olan kentsel açık ve yeşil alanlar, kentlerin insanlar üzerinde oluşturduğu baskıları azaltan önemli kentsel öğelerdir. Yapılan araştırmalar açık ve yeşil alanlar ile stresin ve strese bağlı psikososyal ve psikolojik hastalıklar

arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Lafortezza vd., 2009).

Kentleşme olgusuyla birlikte ortaya çıkan kentsel açık ve yeşil alan kavramı kentlerin biçimlenişiyle doğrudan ilişkili olduğu gibi (Kuter, 2007), aynı zamanda kentsel mekân organizasyonunda; doluluk ve boşluk dengesini sağlayan, kentin fiziksel yapısını ortaya koyan ve biçimlendiren temel alan kullanımlarından birisi olup, kent planlamasında ve tasarımında diğer alan kullanımlarını bütünleştiren bir denge unsurudurlar (Manavoğlu ve Ortaçşeme, 2015). Başka bir tanımlamada ise kentsel açık ve yeşil alanlar; kentsel doku içerisinde mimari yapılar (blok yığınları, binalar, sert yüzeyler) dışındaki açıklıkları, kitlesel ve parçalar halindeki yeşillikleri, su yüzeylerini barındıran ve kent içerisinde, kentin gelişimini kontrol altında tutan; birleştirici ve ayırıcı işlevler üstlenen; kent genelinin bütünlüğünü sağlayan ve tüm bunların dışında varlıkları gereği kente başta ekolojik, estetik, rekreasyonel ve ekonomik olmak üzere birtakım özellikler kazandıran sistemler bütünü olarak adlandırılabilir (Yerli ve Kesim, 2009).

Türkiye’de yeşil alan planlamasını yönlendiren yasal araç, imar mevzuatıdır. Kentlerde yeşil alan yeterliliğinin sağlanabilmesi ve kentsel yeşil alanlara standart getirilmesi amacıyla kişi başına düşen yeşil alan miktarları yasa ve yönetmelikler ile belirlenmektedir (Yıldızcı, 1991). 2 Eylül 1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İmar Planı Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliği’nde; kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı minimum 1,5 m² çocuk oyun alanı, 2 m² mahalle ve semt parkı, 3,5 m² kent parkı ve 3 m² spor alanları olmak üzere toplam 10 m² olarak belirlenmiştir. Bu yönetmelik 14 Haziran 2014 tarih 29030 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmış; Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliğinde ise herhangi bir sınıflama yapılmadan kişi başına düşen “aktif yeşil alan miktarı” 10 m² olarak tekrarlanmıştır (Resmi Gazete, 2014). Dünya standartları incelendiğinde ise 80 m²/kişi’ den 10-15 m² /kişi’ ye kadar değişen ölçülerde yeşil alan standartlarının kabul edildiği görülmektedir (Karagüler, 2008).

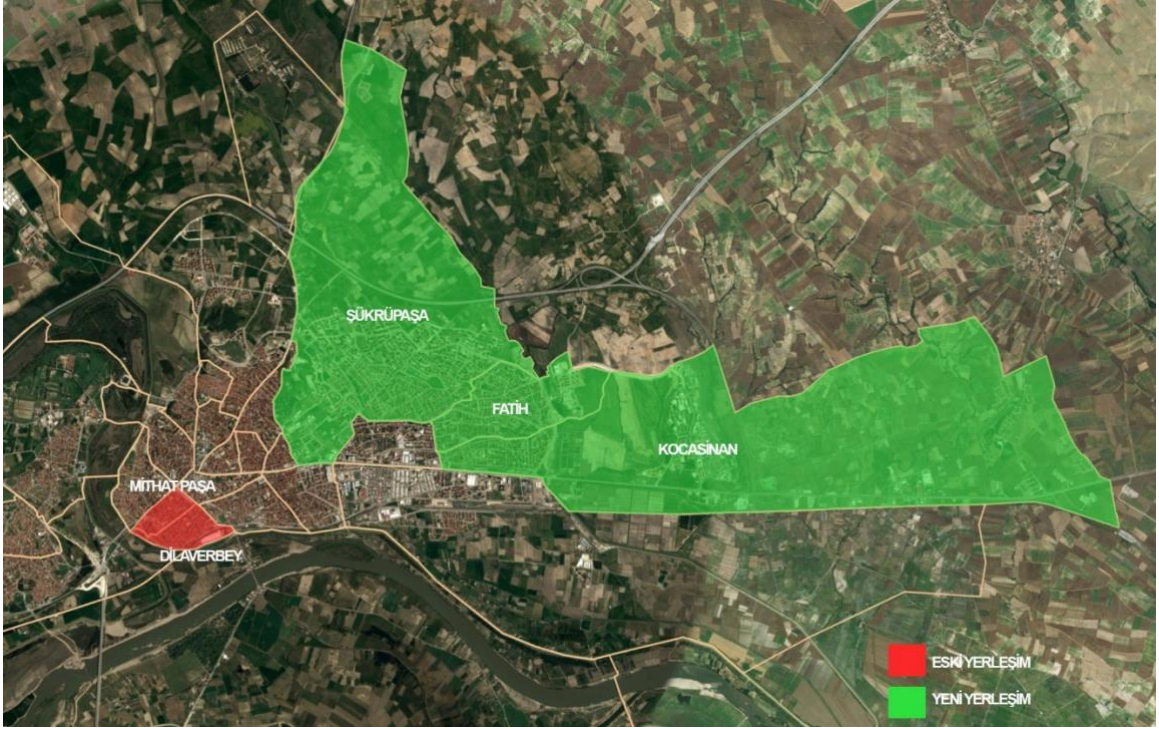
Kentsel peyzajın kalitesi, yaşanabilir ve sürdürülebilir çevreler oluşturmak için çok önemlidir. Böylesi bir kentsel çevre, sakinlerin ve kullanıcıların ihtiyaç duyduğu tüm kentsel peyzaj bileşenlerinin ve organizasyonlarının doğru bir şekilde ele alınmasıyla mümkündür

(Aşlıoğlu, 2016). Değişen ve gelişen fiziksel çevre şartlarına bağlı olarak meydana gelen sosyal ve psikolojik deneyimler belirli insan davranışlarının oluşumunda etkili olurlar. Bununla birlikte belirli çevrelerde sergilenen davranışlar, o çevreyi biçimlendirir ve tanımlayıcı hale getirir (Kısar, 2004). Kentsel açık ve yeşil alanlar, gerek kentsel sistem içerisindeki konumu ve işlevi gerekse kullanıcı ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap verme düzeyleri açısından kent yaşantısının en önemli etmenlerindedir ve yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlar (Koramaz ve Türkoğlu, 2014). Bu sebeple bu alanların tasarımını katılımcı bir eksende yürütmek, kent insanının psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını sağlamada etkili bir yol olabilir (Aksoy ve Akpınar, 2011).

Bu araştırma kapsamında öncelikle Edirne ili merkez ilçesinde yer alan eski yerleşim bölgesini oluşturan Mithat Paşa ve Dilaverbey mahalleleri; yeni yerleşim bölgesini oluşturan Fatih, Kocasinan ve Şükrüpaşa mahallerinin yeşil alan yeterliliklerini tespit etmek için Edirne Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nden 2018 yılında alınan imar planında yer alan yeşil alan verileri ve 2018 yılına ait Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) nüfus bilgileri elde edilmiş ve kişi başına düşen yeşil alan miktarları hesaplanmıştır. Araştırma; yapı gelişim süreci ve yapı yoğunluğu farklı olan bu mahallerde yapılan anket çalışmaları ile desteklenerek, bu mahallelerde yaşayanların sosyo-ekonomik özelliklerinin, yeşil alan kullanım özelliklerini, çevresel algılarındaki farklılıklarına olan etkilerini ve beklentileri arasındaki farklılıkları belirlemeyi amaçlamaktadır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın ana materyalini Edirne merkez ilçe sınırları içinde yer alan 5 mahalle oluşturmaktadır. İkincil materyaller ise Edirne Belediyesi İmar Müdürlüğü'nden elde edilen 2019 yılında elde edilen 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı, mahallelere ait uydu fotoğrafları, 2019 yılı TÜİK istatistik verileri, konu ile ilişkili araştırma, tez ve makaleler oluşturmaktadır.

Şekil 1: Çalışma Alanının Konumu

Çalışma alanı olan Edirne ilinin 5 farklı mahallesinde yaşayan insanların açık ve yeşil alan kullanımını ve bu alanlar ile ilgili beklentilerini irdeleyerek farklılıkları ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma kapsamında bir anket çalışması yapılmış ve SPSS programında analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik bilgilerinin yanında açık ve yeşil alanlar ile ilgili görüşleri ve bu alanları kullanım alışkanlıklarını sorgulayan anketin sonuçları tablolar ve diyagramlar halinde sunulmuştur. Anket çalışması Kasım 2018’de gerçekleştirilmiştir.

Anket örnekleme hesaplanırken Dilaverbey, Fatih, Kocasinan, Mithat Paşa ve Şükrüpaşa mahallelerinde ikamet eden toplam 76080 kişi araştırmanın evreni olarak kabul edilmiştir. Buna göre anket örnekleme %95 güven düzeyi ($\alpha=0,05$) ve %7 sapma payı göz önüne alınarak 195 kişi olarak belirlenmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Kullanılan örnekleme yöntemi olasılıklı (rassal) örnekleme yöntemlerinden tabakalı örneklemedir. Tabakalı örnekleme, sınırları belirlenmiş bir evrende alt tabakalar veya alt birim gruplarının var olduğu durumlarda kullanılır. Bu örnekleme yöntemi ile evren içindeki alt tabakaların varlığından yola çıkılarak evren üzerinde çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Yapılan anket 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgiler, ikinci bölümde açık ve yeşil alanların kullanımı, üçüncü bölümde ise bu alanlar ile ilgili beklentilere ilişkin sorular sorulmuştur. Kullanım verilerinin mahallelere olan dağılımını tespit etmek için çapraz tablolar kullanılmıştır. Açık ve yeşil alanlarla ilgili görüşlerin demografik verilere dayalı değişkenlerden etkilenme derecesinde, cinsiyet değişkeni için t-testi ve yaş değişkeni için F testi (ANOVA) analizleri uygulanmıştır. Bununla birlikte beklentilere ait veriler normal dağılım göstermediği için, mahalle değişkeni parametrik olmayan Kruskal Wallis Testi ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Çalışma Alanına Ait Veriler

Edirne geçmişten bugüne farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip toplumların yaşadığı, tarih ve kültür kenti olmuştur. Kent; Roma, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde gelişme göstermiş ve kent için çeşitli imar planı çalışmaları sonucu bugünkü haline ulaşmıştır. Edirne ilinde 24 adet mahalle bulunmakta ve kente ait imar planı 8908 ha alanı kapsamaktadır. Kentin imar planı verilerinden edilen bilgilere göre; kentteki planlanan yeşil alan miktarı 825 ha, aktif yeşil alan miktarı ise 628 ha'dır. Kişi başına öngörülen aktif yeşil alan miktarı ise 37,5 m² dir. İncelenen mahallelerin fiziksel yapısı ve karakterinin yanı sıra bu mahallelerde yaşayanların sosyolojik özelliklerinin dış mekan rekreasyon alışkanlıklarına olan etkilerinin tespit edilmesinin amaçlandığı bu çalışma eski ve yeni yerleşim bölgesini oluşturan 5 mahalle üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Eski Yerleşim Bölgesi: Roma ve Osmanlı gibi farklı medeniyetlerin kültürel ve mimari birikimleriyle bugüne ulaşan Edirne kentinin, ilk yerleşim alanı Kaleiçi bölgesidir. Kaleiçi eski surların kuşattığı dörtgen bir alandır. Yaklaşık 360 dönümlük bir alana sahip olan yerleşim, Hippodamus plan şemasına sahiptir. Kaleiçi, tarihi kent dokusuna sahip olan ve Edirne geleneksel konut mimarisini yansıtan bir bölgedir (Usal, 2006). Yerleşim bugün, koruma amaçlı imar planı içinde yer almaktadır ve tarihi kent merkezindedir. Ayrıca, geçirdiği doğal afetlere rağmen mevcut dokusu kısmen korunan yerleşim alanında birçok sivil mimari örneği bulunmaktadır.

Şekil 2: Eski Yerleşim Bölgesinde Yer Alan Konut Bölgeleri

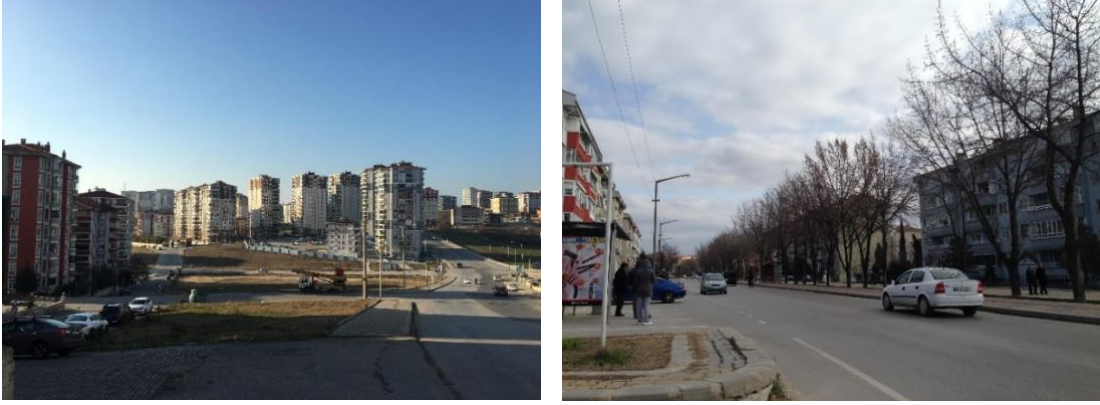
Eski yerleşim bölgesini oluşturan Kaleiçi, Mithat Paşa ve Dilaverbey mahallelerinden oluşmaktadır. İmar planı ve TÜİK verilerine göre; Mithat Paşa Mahallesi'nin kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 1,4 m²; Dilaverbey Mahallesi'nin ise 3,6 m²'dir (Tablo 1).

	Nüfus	Açık yeşil alan (ha)	Kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı
Mithat Paşa Mahallesi	2913	4079	1,4 m ²
Dilaverbey Mahallesi	3867	13922	3,6 m ²

Tablo 1: Eski yerleşim bölgesine ait nüfus ve yeşil alan miktarı

Yeni Yerleşim Bölgesi: Kentin ilk yerleşim dokusunun görüldüğü Kaleiçi, ızgara plan şemasına sahip iken kentte 14. yüzyıldan itibaren organik kent dokusu izlenmektedir. 20. yüzyıldan itibaren ise kentte, fiziksel sınırlar genişleyerek farklı dokulara sahip yeni yerleşim bölgeleri oluşmuştur. 1990'lı yıllarda Türkiye genelinde uygulamaya konan konut kooperatif girişimleri etkisiyle, Edirne merkez ilçesinde yeni yerleşim bölgesini oluşturacak olan Kocasinan ve Fatih Mahallelerinin bulunduğu alanlara doğru hızlı bir kentsel gelişme yaşanmıştır. Kamu lojmanlarının da belirtilen mahallelerde inşa edilmeye başlanmasıyla bu alanlardaki arsa ve araziler değerlendirilmiş ve kentin eski yerleşim bölgesinde yaşayan halk bu alanlarda ikamet etmeye başlamıştır (Yaş ve Çetin, 2019). 2000'li yıllarda ise diğer bir yeni yerleşim alanı olan Şükrüpaşa Mahallesi'nde Barış Parkı'nın yapılması önemli bir gelişme olmuş ve bu parkın etrafında yoğun konut

kümelenmesini beraberinde getirmiştir. Böylelikle mahalle, kentin en büyük nüfusa sahip mahallesi olarak büyük bir gelişim ve dönüşüm geçirmeye başlamıştır.

Şekil 3: Yeni Yerleşim Bölgesinde Yer Alan Konut Bölgeleri

Edirne'nin yeni yerleşim bölgesini oluşturan Kocasinan Mahallesi'nin kişi aktif yeşil alan miktarı 40 m²; Fatih Mahallesi'nin 10 m²; Şükrüpaşa Mahallesi'nin ise 15,4 m² dir (Tablo 2).

	Nüfus	Açık yeşil alan (ha)	Kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı
Kocasinan Mahallesi	14889	595560	40 m ²
Fatih Mahallesi	18420	239460	13 m ²
Şükrüpaşa Mahallesi	35991	554262	15,4 m ²

Tablo 2. Eski yerleşim bölgesine ait nüfus ve yeşil alan miktarı

Araştırma kapsamındaki 5 mahallede kişi başına düşen yeşil alan miktarları incelendiğinde; yeni yerleşim bölgesini oluşturan Kocasinan, Fatih ve Şükrüpaşa Mahallelerinde Mekansal Planlar Yönetmeliği'nde belirtilen 10 m² standardının sağladığı; ancak eski yerleşim bölgesini oluşturan Mithat Paşa ve Dilaverbey Mahallelerinde bu standardın sağlanmadığı belirlenmiştir. Eski imar planları incelendiğinde Kaleiçi'ni oluşturan bölgede genellikle bahçeli konut yerleşimlerinin hakim olduğu bu durumda da kamusal açık ve yeşil alanların planlanmasına ihtiyaç duyulmadığı gözlemlenmiştir. Ancak modernleşme sürecinde yeniden düzenlenen imar planlarında parsel nizamları, yapı tabanları değiştirilmeden kat sayısı ve yoğunluğu arttırılmış; bu süreçte yeşil alan ihtiyacı göz ardı edilmiştir. Böylece kişi başına düşen açık ve yeşil

alan miktarları hem yeni yerleşim bölgelerinde hem de kent bütünündeki oranların çok altında kaldığı izlenmiştir.

ANKET ÇALIŞMASINA AİT VERİLER

Yapılan ankete katılan 195 kişinin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir düzeyi ve ikamet ettiği yer gibi demografik bilgiler Tablo 3 'de verilmiştir. Bununla birlikte katılımcılara ait ortalama gelir düzeyi eski yerleşim bölgesinde bulunan Dilaverbey Mahallesi'nde 2450 TL, Mithat Paşa Mahallesi'nde 2050 TL, yeni yerleşim bölgesinde bulunan Fatih Mahallesi'nde 3500 TL, Kocasinan Mahallesi'nde 3650 TL ve Şükrüpaşa Mahallesi'nde ise 4600 TL olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların %30,8'i 10 yıldan daha fazla süredir, %29,2'si 4-6 yıldır, %19,5'i 1-3 yıldır, %16,9'u 7-9 yıldır ve %3,6'sı ise hayatı boyunca buldukları mahallede ikamet ettiklerini bildirmişlerdir.

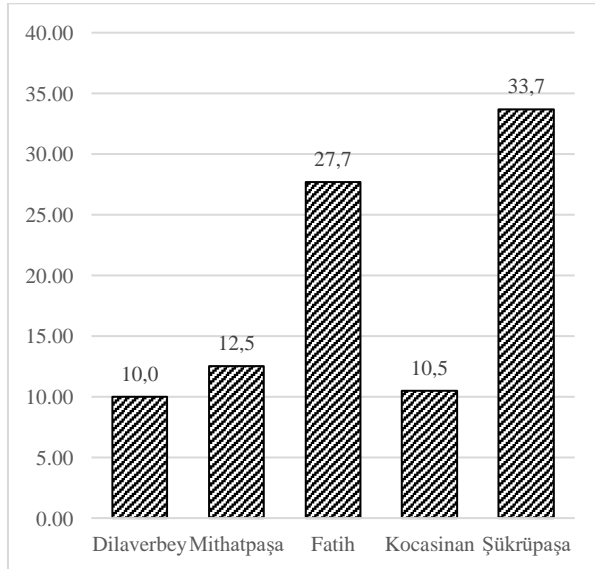
Değişkenler		Frekans (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	107	54,9
	Erkek	88	45,1
Yaş	18-24	16	8,2
	25-34	43	22,1
	35-44	90	46,2
	45-54	23	11,8
	+55	23	11,8
Eğitim	İlköğretim	23	11,8
	Lise	57	29,2
	Ön Lisans/Lisans	101	51,8
	Lisansüstü	14	7,2
Gelir	0 TL (Geliri yok)	26	13,3
	0-2000 TL	20	10,3
	2000-4500 TL	71	36,4
	4500-7000 TL	63	32,3
	> 7000 TL	15	7,7
İkamet edilen mahalle	Dilaverbey Mahallesi	10	5,1
	Mithat Paşa Mahallesi	8	4,1
	Fatih Mahallesi	47	24,1
	Kocasinan Mahallesi	38	19,5
	Şükrüpaşa Mahallesi	92	47,2

Tablo 3: Katılımcıların Demografik Verileri

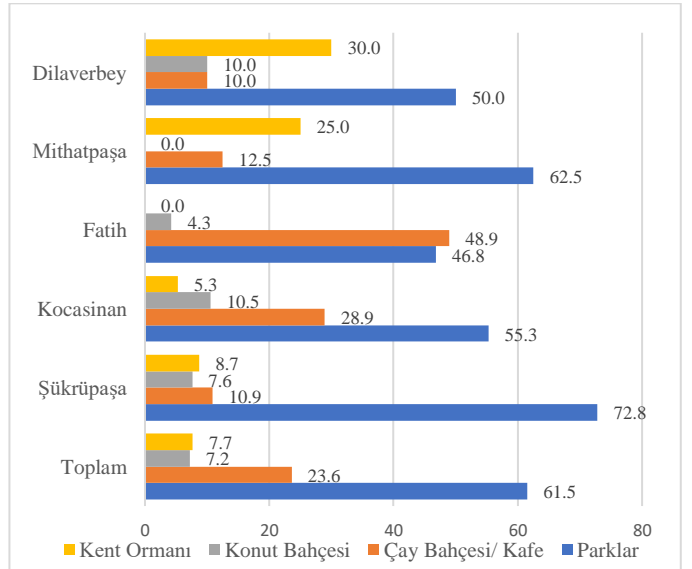
Katılımcılardan ikamet ettikleri mahalleyi tercih etme sebeplerinin sıralanması istenmiş ve "konutun fiziki şartlarının iyi olması" tercihinin en fazla belirtilen seçenek olduğu görülmüştür (n=118). Bunu "merkezi konumda olması" (n=86), "yakın çevresinde

iyi okulların olması" (n=73), "aileye yakınlık" (n=65), "çevresinde park ve yeşil alanların bulunması" (n=50), "güvenilirlik" (n=38), "iş yerine yakınlık" (n=26) ve "kiraların ucuz olması" (n=15) tercihleri izlemiştir. Çalışma alanı içinde yer alan Şükrüpaşa Mahallesi'ndeki katılımcıların %33,7'si, Fatih Mahallesi'ndeki katılımcıların %22,7'si, Mithat Paşa Mahallesi'ndeki katılımcıların %12,5'i, Kocasinan Mahallesi'ndeki katılımcıların %10,5'i ve Dilaverbey Mahallesi'ndeki katılımcıların %10,0'u çevrede park ve yeşil alanların bulunması sebebiyle bu mahallelerde yaşamayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Şekil 4).

Katılımcıların %61,5'i açık ve yeşil alanlardaki rekreasyon ihtiyacını en çok parklarda karşıladığını ifade etmiştir. Bunu %23,6 ile çay bahçesi/kafe gibi özel işletmeler, %7,7 ile Edirne Kent Ormanı ve %7,2 ile oturdukları site veya konutun bahçesi izlemektedir. Açık ve yeşil alanlarda en çok vakit geçirilen yerlerin çalışma alanındaki mahallelere dağılımı incelendiğinde; parkların en fazla Şükrüpaşa Mahallesi sakinleri tarafından (%72,8), çay bahçesi/kafe gibi özel işletmelerin en fazla Fatih Mahallesi sakinleri tarafından (%48,9), kent ormanının en fazla Dilaverbey Mahallesi sakinleri tarafından (%30,0) ve site veya konut bahçelerinin ise en fazla Kocasinan Mahallesi sakinleri tarafından (%10,5) tercih edildiği görülmektedir (Şekil 5).

Şekil 4. Çevrede park ve yeşil alanların bulunması sebebiyle katılımcıların ikamet ettikleri mahalleyi tercih etme oranları (%)

Şekil 5. Katılımcıların ikamet ettikleri mahallelere göre dış mekanda en çok zaman geçirdikleri yerler (%)

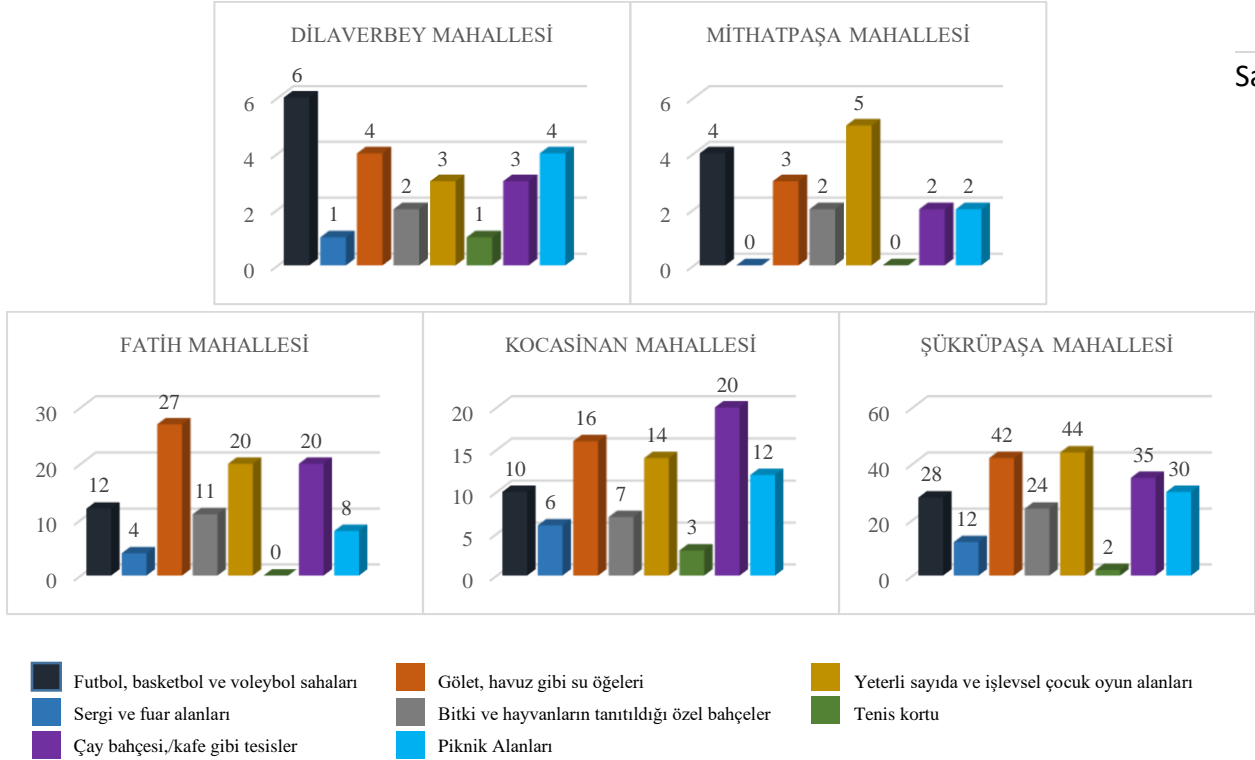
Yapılan anket sonucu kent sakinlerinin %70,3'ünün açık ve yeşil alanları düzenli bir şekilde ziyaret ettiği tespit edilmiştir. Ziyaret etmeyi tercih etmeme sebepleri incelendiğinde "yakın çevrede yeşil alan bulunmaması" ve "zaman ayıramama" seçenekleri ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların açık ve yeşil alanları %42,4 oranında haftada en az 3 kez ziyaret ettiği ve hafta içi ya da hafta sonu fark etmeksizin ziyaret günlerinin çeşitlilik gösterdiği belirlenmiştir (%47,4). Katılımcılar alana en fazla yürüyerek ulaşmaktadırlar (%54,9) ve bunu %18,5 oranında araba ile ulaşım izlemektedir. Alana bisiklet veya toplu taşıma aracı ile ulaştığını belirten katılımcı olmamıştır. En sık ziyaret ettikleri açık ve yeşil alana ulaşım süresi sorulduğunda, katılımcıların büyük kısmı 15 dakikadan daha kısa sürede alana ulaştığını ifade etmiştir (%37,0). (Tablo 4).

Katılımcılar Açık ve yeşil alanlarda en fazla, "gölet, havuz gibi su yüzeyleri" (n=92), "yeterli sayıda ve işlevsel çocuk oyun alanları" (n=86) ve "çay bahçesi/kafe vb tesisler" (n=80) gibi birimlerin bulunmasını istediklerini bildirmişlerdir. Bu birimlerin mahallelere göre dağılımına bakıldığında; Dilaverbey Mahallesi'nde en fazla futbol, basketbol ve voleybol sahaları, Mithat Paşa Mahallesi ve Şükrüpaşa Mahallesi'nde en fazla yeterli sayıda ve işlevsel çocuk oyun alanı, Fatih Mahallesi'nde en fazla gölet ve havuzlar gibi su öğeleri, Kocasinan Mahallesi'nde en fazla çay bahçesi/kafe gibi tesisler istenmiştir (Şekil 6).

	Çalışma Alanı						Toplam					
	Dilaverbey		Mithat Paşa		Fatih				Kocasinan		Şükrüpaşa	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Açık ve yeşil alanları;												
• Düzenli olarak kullananlar	2	20,0	6	75,0	33	70,2	25	65,8	71	77,2	137	70,3
• Kullanmayanlar	8	80,0	2	25,0	14	29,8	13	34,2	21	22,8	58	29,7
Açık ve yeşil alanların kullanılmama sebepleri												
• Yakında yeşil alan bulunmaması	4	22,2	2	11,1	2	11,1	3	16,7	7	38,9	18	100
• Güvenli bulunmaması	0	0,0	2	100	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	100
• Temiz olmaması	1	20,0	0	0,0	2	40,0	0	0,0	2	40,0	5	100
• Çok kalabalık olması	1	20,0	0	0,0	1	20,0	0	0,0	3	60,0	5	100
• Zaman ayırmama	1	5,6	4	22,2	6	33,3	0	0,0	7	38,9	18	100
Açık ve yeşil alanları ziyaret sıklığı												
	1	50,0	3	60,0	14	29,8	13	34,2	47	51,1	78	42,4

• Hafta en ez 3 kez	0	0,0	2	40,0	15	31,9	10	26,3	21	22,8	48	26,1
• Ayda 1-3 kez	1	50,0	0	0,0	4	8,5	1	2,6	3	3,3	9	4,9
• 6 ayda 1-3 kez	2	100	5	100	47	100	38	100	92	100	184	100
Açık ve yeşil alanların ziyaret edildiği günler												
• Hafta içi	0	0,0	6	18,2	8	33,3	1	20,0	8	11,3	23	17,0
• Hafta sonu	0	0,0	13	39,4	9	37,5	4	80,0	22	31,0	48	35,6
• Her zaman	2	100	14	42,4	7	29,2	0	0,0	41	57,7	64	47,4
Açık ve yeşil alanlara ulaşım şekli												
• Yürüyerek	2	100	18	38,3	19	50,0	4	80,0	58	63,0	101	54,9
• Araba ile	0	0,0	15	31,9	5	13,2	1	20,0	13	14,1	34	18,5
Açık ve yeşil alanlara olan ulaşım süresi												
• <15 dk	2	100	15	31,9	4	10,5	4	80,0	43	46,7	68	37,0
• 15 – 30 dk	0	0,0	8	17,0	2	5,3	1	20,0	3	3,3	14	7,6
• 30 – 60 dk	0	0,0	2	4,3	11	28,9	0	0,0	2	2,2	15	8,2
• > 60 dk	0	0,0	8	17,0	7	18,4	0	0,0	23	25,0	38	20,7

Tablo 4: Açık ve Yeşil Alanlarla İlgili Çeşitli Değişkenlerin Çalışma Alanına Göre Dağılımı

Şekil 6: Açık ve Yeşil Alanlarda Bulunması İstenen Birimlerin Çalışma Alanına Göre Dağılımı

Açık ve yeşil alanlarda bulunması istenen birimlerin cinsiyete göre dağılımını belirlemek üzere t testi yapılmıştır. Futbol, basketbol ve voleybol sahaları, yeterli sayıda ve işlevsel çocuk oyun alanları, piknik alanları beklentisi kadınlar ve erkekler arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Erkeklerin futbol, basketbol ve voleybol sahaları beklentisi kadınlardan daha yüksek iken, yeterli sayıda ve işlevsel çocuk oyun alanları ve piknik alanları beklentisinin kadınlarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5).

Açık ve yeşil alanlarda bulunması istenen birimlerin yaşa değişkenine göre dağılımını belirlemek için F testi yapılmıştır. Futbol, basketbol ve voleybol sahaları, yeterli sayıda ve işlevsel çocuk oyun alanları, çay bahçesi/kafe gibi tesisler ve gölet, havuz gibi su öğeleri beklentisi farklı yaş grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre 18-24 yaş grubundaki katılımcıların futbol, basketbol ve voleybol sahaları ve çay bahçesi/kafe gibi tesislere olan beklentisi daha fazla iken, 34-44 yaş grubu katılımcıların yeterli sayıda ve işlevsel çocuk oyun alanları beklentisi ve 55 yaş üzeri katılımcıların ise gölet, havuz gibi su öğeleri beklentisi daha fazladır (Tablo 5).

Birimler	Cinsiyet / Yaş	N	Ort.	Std. sp.	p	t / F
	Kadın	107	0,24	0,431	0,000*	2,174
	Erkek	88	0,39	0,490		
Futbol, basketbol ve voleybol sahaları	18-24	16	0,44		0,005*	3,818
	25-34	43	0,33			
	35-44	90	0,38			
	45-54	23	0,22			
	+55	23	0,00			
	Kadın	107	0,49	0,502	0,020*	-1,394
	Erkek	88	0,39	0,490		
Yeterli sayıda ve işlevsel çocuk oyun alanları	18-24	16	0,19		0,001*	5,046
	25-34	43	0,49			
	35-44	90	0,57			
	45-54	23	0,30			
	+55	23	0,17			
	Kadın	107	0,38	0,488	0,120	0,845
	Erkek	88	0,44	0,500		
Çay bahçesi/kafe gibi tesisler	18-24	16	0,75		0,018*	3,058
	25-34	43	0,40			
	35-44	90	0,32			
	45-54	23	0,52			
	+55	23	0,43			
Gölet, havuz gibi su öğeleri	Kadın	107	0,46	0,501	0,479	0,425
	Erkek	88	0,49	0,503		

	18-24	16	0,75		0,001*	4,940
	25-34	43	0,42			
	35-44	90	0,37			
	45-54	23	0,48			
	+55	23	0,78			
	Kadın	107	0,35	0,478	0,000*	-2,005
	Erkek	88	0,22	0,414		
Piknik alanları	18-24	16	0,19		0,333	1,153
	25-34	43	0,35			
	35-44	90	0,31			
	45-54	23	0,30			
	+55	23	0,13			
	Kadın	107	0,13	0,339	0,219	-0,613
Sergi ve fuar alanları	Erkek	88	0,10	0,305		
	18-24	16	0,00		0,007	3,608
	25-34	43	0,02			
	35-44	90	0,13			
	45-54	23	0,13			
	+55	23	0,30			

* p<0,05

Tablo 5. Açık ve Yeşil Alanlarda Bulunması İstenen Birimlerin Cinsiyete Ve Yaşa Göre Dağılımı (t ve F test)

Farklı mahallelerde yaşayan katılımcıların yeşil alanlar ile ilgili beklentileri arasındaki ilişki Kruskal Wallis Testi ile analiz edilmiştir (Tablo 6). Yeşil alanların büyüklüğü ve sayısının arttırılması beklentisi bakımından farklı mahallelerde yaşayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre bu beklentinin en fazla Dilaverbey Mahallesi'nde olduğu görülmektedir. Bunu Kocasinan ve Şükrüpaşa mahalleleri izlemektedir.

Beklentiler	Çalışma Alanı	N	Sıra Ort.	sd	KW	p
Yeşil alanların büyüklüğü ve sayısının arttırılması	Dilaverbey Mahallesi	10	129,25	4	16,303	0,003*
	Mithat Paşa Mahallesi	47	91,29			
	Fatih Mahallesi	38	77,42			
	Kocasinan Mahallesi	8	126,81			
	Şükrüpaşa Mahallesi	92	104,03			
Spor alanlarının çeşitlendirilerek sayısının arttırılması	Dilaverbey Mahallesi	10	97,25	4	0,490	0,974
	Mithat Paşa Mahallesi	47	97,04			
	Fatih Mahallesi	38	101,36			

Kentsel Açık ve Yeşil Alan Varlığının Eski ve Yeni Yerleşim Bölgeleri Üzerinden Okunması: Edirne Örneği

Rukiye Duygu Çay ve Beste Karakaya Aytin

	Kocasinan Mahallesi	8	104,56			
	Şükrüpaşa Mahallesi	92	96,61			
İyi tasarlanmış ve yeterli sayıda çocuk oyun alanı bulunması	Dilaverbey Mahallesi	10	96,00	4	4,739	0,315
	Mithat Paşa Mahallesi	47	86,04			
	Fatih Mahallesi	38	98,05			
	Kocasinan Mahallesi	8	93,56			
	Şükrüpaşa Mahallesi	92	104,69			
Yürüyüş yolları ve aktif rekreasyon alanlarının arttırılması	Dilaverbey Mahallesi	10	101,50	4	4,509	0,341
	Mithat Paşa Mahallesi	47	91,54			
	Fatih Mahallesi	38	111,25			
	Kocasinan Mahallesi	8	86,88			
	Şükrüpaşa Mahallesi	92	96,41			
Temiz, bakımlı ve güvenilir olması	Dilaverbey Mahallesi	10	93,75	4	3,032	0,553
	Mithat Paşa Mahallesi	47	90,64			
	Fatih Mahallesi	38	104,01			
	Kocasinan Mahallesi	8	81,56			
	Şükrüpaşa Mahallesi	92	101,17			
Kent mobilyalarının yerine uygun olarak yeterli sayıda bulunması	Dilaverbey Mahallesi	10	96,75	4	6,982	0,137
	Mithat Paşa Mahallesi	47	91,15			
	Fatih Mahallesi	38	107,53			
	Kocasinan Mahallesi	8	87,00			
	Şükrüpaşa Mahallesi	92	98,66			

* p < 0,05

Tablo 6: Çalışma Alanındaki Farklı Mahalleler Değişkenine Göre Yeşil Alanlar İle İlgili Beklentilerin Dağılımı (Kruskal Wallis Testi)

SONUÇLAR

Farklı sosyo-ekonomik koşulların açık ve yeşil alan kullanımı ve çevresel algı üzerindeki etkilerini irdelemeyi amaçlayan bu çalışma Edirne'nin farklı yapılara sahip eski ve yeni yerleşim bölgelerinde yürütülmüştür. Eski yerleşim bölgesinde bulunan Dilaverbey ve Mithat Paşa mahalleleri ve yeni yerleşim bölgesinde bulunan Fatih, Kocasinan ve Şükrüpaşa mahallelerinde bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Bu anket ile katılımlara en sık ziyaret ettikleri açık ve yeşil alana ulaşım süresi sorulmuş ve %37,0 gibi önemli bir bölümü 15 dakikadan daha kısa sürede alana ulaştığını ifade etmiştir. Yeşil alan kullanımının yüksek olmasının nedenlerinden biri kişilerin bu alanlara rahatça ve kısa sürede ulaşılır olmasıdır.

Katılımcılara yaşadıkları çevrede açık ve yeşil alanlarda en fazla hangi birimlerin bulunmasını istedikleri sorulduğunda Dilaverbey Mahallesi'nde futbol, basketbol ve voleybol sahaları, Mithat Paşa Mahallesi ve Şükrüpaşa Mahallesi'nde yeterli sayıda ve işlevsel çocuk oyun alanı, Fatih Mahallesi'nde gölet ve havuzlar gibi su öğeleri, Kocasinan Mahallesi'nde ise çay bahçesi / kafe gibi birimlerin istendiği tespit edilmiştir. Alanın fiziki yapısı incelenecek olursa mahallelerin fiziki koşullarının birbirinden farklı olduğu görülecektir. Bu da Kısar (2004)'ın belirtmiş olduğu gibi değişen fiziksel şartların insanların davranış ve beklentilerini değiştireceği düşüncesini desteklemektedir.

Dilaverbey Mahallesi Edirne'de açık ve yeşil alan miktarının en az olduğu bölgelerden biridir. Kocasinan ve Şükrüpaşa mahallelerinde ise mevcut yeşil alan miktarının bir kısmı kırsal arazileri temsil etmektedir. Bu sebeplerden dolayı burada yaşayan insanların en büyük beklentilerinden biri yaşadıkları bölgedeki yeşil alan varlığıdır. Bununla birlikte yeni yerleşimde nüfus eski yerleşime göre daha yoğun olduğu için spor alanı ve çocuk oyun alanı gibi ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, Manavoğlu ve Ortaçeşme (2015)'nin belirtmiş olduğu gibi kullanıcıların yaşadıkları mahallenin yakın çevresinde, ihtiyaçlarının göz önüne alınarak tasarlanan açık ve yeşil alanların bulunmasını arzu ettikleri ifadesini desteklemektedir. Bunun yanında Aşılıoğlu (2017)'nin çalışmasında da belirttiği gibi kentsel açık ve yeşil alan ihtiyaçlarının karşılanamadığı durumlarda kullanıcılar, yeşil alan miktarı yüksek toplu konut alanları veya konut bahçelerini tercih etmektedirler. Özellikle Edirne'de yeni yerleşim bölgesinde toplu konutlar ve müstakil konutların sayısının hızla arttığı gözlenmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sonucunda yeni yerleşim bölgesinde yeşil alan miktarının arttırılması kentsel yaşam kalitesini arttıracaktır. Bununla birlikte, spor alanları ve çocuk oyun alanlarının semt birimlerinde yeterli sayıda yer alması açık ve yeşil alanların kullanımı açısından oldukça önemlidir. Eski yerleşim bölgesinde ise ızgara planda yer alan bazı aksların yayalaştırılması ve bu akslarda yeşil koridorların oluşturulup açık ve yeşil alan olarak bu bölgeye kazandırılması, kişi başına düşen yeşil alan miktarını arttırmada etkin bir çözüm olarak görülmektedir.

Sonuç olarak kentsel alanlarda açık ve yeşil alan planlaması yapılırken imar mevzuatı gerekliliklerinin yerine getirilmesinin yanı sıra planlama ve tasarım; demografik veriler, toplumun sosyal özellikleri, alanın topoğrafik durumu, erişilebilirlik gibi parametreler doğrultusunda değerlendirilmelidir. Bu alanların farklı yaş gruplarına hizmet eden, aktif ve pasif rekreasyon faaliyetlerine olanak sağlayan, kentlinin sosyal iletişimini güçlendirebileceği, boş zamanlarını verimli değerlendirebileceği alanlar olarak uygun büyüklükte ve yeterli donatılara sahip olması olarak planlanması ve tasarlanması atıl ve ihtiyaca cevap vermeyen mekanlar olarak kalmasının önüne geçmektedir.

KAYNAKÇA

Aksoy, Y. & Akpınar, A. (2011). Yeşil Alan Kullanımı ve Yeşil Alan Gereksinimi Üzerine Bir Araştırma İstanbul İli Fatih İlçesi Örneği *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi* 10(20), 81-96.

Aşılıoğlu, F. (2016). Sustainable Landscape Design in Contemporary Residential Gardens. içinde (Ed.). R. Efe, İ. Cürebal, A. Gad & B. Tóth, *Environmental Sustainability and Landscape Management*, 703. St. Kliment Ohridski University Press.

Aşılıoğlu, F. (2017). *Sustainable Design Principles and their Feasibility In Housing Estate and Apartment Block Gardens* 3rd International Conference on New Trends in Architecture and Interior Design, Helsinki, Finland. 28-30 Nisan 2017

Karagüler, S. (2008). *İstanbul Metropolitan Alanındaki İmar Planlarında Uygulanmak Üzere, Yeşil Alanların Oluşturulmasında Binaların Projelendirilmesi Safhasına Yönelik Yeni Bir Yaklaşım Modelinin Geliştirilmesi*. Projem İstanbul Araştırma Projesi.

Kısar, E. (2004). *Yeşil Alan Kullanım Özellikleri ve Tercihleri (Ataköy, Beşiktaş, Zeytinburnu Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Koramaz, E. K. & Türkoğlu, H. (2014). İstanbul'da Kentsel Yeşil Alan Kullanımı ve Kentsel Yeşil Alanlardan Memnuniyet. *Planlama 1(24)*, 26-34.

Kuter, N. (2007). Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi (Doktora Tezi). Erişim Adresi: <https://www.ulusaltezmerkezi.net/cankiri-kenti-acik-ve-yesil-alan-varligi-icinde-tarihi-kent-merkezinin-kentsel-peyzaj-tasarimi-acisindan-degerlendirilmesi/>.

Laforteza, R., Carrus, G., Sanesi, G. & Davies, C. (2009). Benefits and Well-Being Perceived by People Visiting Green Spaces in Periods of Heat Stress. *Urban Forestry & Urban Greening 8(2)*, 97-108.

Manavoğlu, E. & Ortageşme, V. (2015). Antalya Kenti Yeşil Alanlarının Çok Ölçütlü Analizi ve Planlama Stratejilerinin Geliştirilmesi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 28(1)*.

Nowak, D. J. & Mcpherson, E. G. (1993). Quantifying the Impact of Trees: The Chicago Urban Forest Climate Project. *Unasylva 173(44)*, 39-44.

Resmi Gazete. (2014). *Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm>

Yaş, H. & Çetin, C. (2019). Edirne'nin Kentsel Gelişmesinin İmar Planları Üzerinden İncelenmesi. içinde (Ed.). M. Güler & S. B. Güler, *Kentleşme ve Yerleşme Sürecinde Edirne Monografisi Editörler*. Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Yazıcıoğlu, Y. & Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık, 53.

Yerli, Ö. & Kesim, G. A. (2009). Kentsel Koridorların Estetik ve İşlevsel Yönden İrdelenmesi: Düzce Örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi 1(1)*, 42-57.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldızcı, A. (1991). Türkiye'de İmar Planları Yapımı ve Uygulamasında Yeşil Alan Sorunları. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi 2*, 26-28.